

www.turkishstudies.net/turkishstudies

Turkish Studies

eISSN: 1308-2140

Research Article / Araştırma Makalesi

Türkçe Ders Kitaplarındaki Araştırma Yönergelerinin Niteliksel Yönlerinin Karşılaştırmalı Analizi

Comparative Analysis of in Terms of Qualifications of Research Instructions in Turkish Textbooks

Mehmet Fidan*

Abstract: Access to information involves a process that develops under the influence of many factors. Factors such as accessibility and speed can affect the process of accessing information. In addition to these factors, access to correct information is also important. These listed features are among the subjects that should be emphasized in terms of developing research skills of students in educational processes. Textbooks are effective not only in conducting in-class teaching processes, but also in guiding students' out-of-class studies through research assignments. For this reason, it is thought that the research instructions in the Turkish textbooks should be analyzed qualitatively. The aim of the study conducted in this direction is to make a comparative analysis of the in terms of qualifications of the research instructions in Turkish textbooks. In this study, which is a qualitative study, it has been benefited from document analysis and descriptive analysis during data collection and evaluation stages. In the research process, 6th and 8th grade Turkish textbooks taught in the 2019-2020 academic year were examined comparatively. It was observed that both textbooks had instructions under the title of "preparation for the next lesson" at the stage of determining the research instructions. Accordingly, the instructions and the activities in which they were presented were examined in the research. The theme areas determined during the study of the textbooks during the research process are listed under the following headings: Resource knowledge in research instructions, comprehension skills effectively used in research process, expression skills used effectively during presentation. According to the results of the research, it was observed that the instructions used for the preparation of the next lesson were included in different numbers in the books. One of the issues that come to the forefront as a result of the research is that the internet as a source in the instructions is higher rate than other sources.

Structured Abstract: Introduction: The methods used by students to access information in their educational processes may also affect their academic development. Because the accuracy of the information that students acquire as a result of their research reveals the reliability of the methods they use in this direction. One of the important issues in accessing information is that information can be understood correctly. Students' comprehension skills are effective in this regard. Aktaş and Gündüz (2017: 54) states that reading is "the mental activity of ongoing throughout life". This case shows that reading education cannot be limited only to educational processes. Therefore, it is necessary to focus on the development of reading skills.

Reading plays an important role in the development of students' research skills. The methods and techniques they use in these processes affect the results of their research. Aktaş and Gündüz (2017: 48-54) list these methods and techniques as "aimless reading, easy reading, reading for research purposes, voice reading, collective reading, guided reading, critical reading". Critical reading from these methods and

* Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
Asst. Prof. Dr. Aksaray University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education
ORCID 0000-0002-9347-2992

fidanm3838@gmail.com

Cite as/ Atıf: Fidan, M. (2020). Türkçe ders kitaplarındaki araştırma yönergelerinin niteliksel yönlerinin karşılaştırmalı analizi. *Turkish Studies*, 15(7), 2923-2941. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44822>

Received/Geliş: 02 July/ Temmuz 2020

Accepted/Kabul: 20 October/Ekim 2020

Copyright © MDE, Turkey

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 25 October/Ekim 2020

CC BY-NC 4.0

techniques is seen as an important skill that is aimed to be gained to individuals in terms of requiring multiple mental skills.

Research methods used by students in accessing information are important. Meydan (2010: 156) states that learning to learn strategies are more effective in terms of learning skills than traditional strategies. This situation requires determining students' competencies in this direction. Aslan (2010: 87) finds that besides some different subject areas, students also consider themselves insufficient in terms of research methods. As a matter of fact, Bökeoğlu and Yılmaz (2005: 65) and Saracaoğlu (2008: 201) state that education should be given to students on research methods.

Purpose

The aim of this research is to analyze the qualitative aspects of the research instructions in Turkish textbooks in a comparative way. The research questions whose answers are sought in the working process are as follows:

1. What are the qualifications of research instructions in Turkish textbooks in terms of source information?
2. Which of the comprehension skills does the research instructions in the Turkish textbooks guide students to use more effectively in their research processes?
3. What expression skills are used in the presentation of the data obtained in the research?

Method

As a sample, 6th and 8th grade Turkish textbooks used as textbooks in schools were selected in the 2019-2020 academic year. It was aimed to make a comparative analysis of these books in terms of research instructions by selecting two different textbooks at different grade levels.

In this qualitative study, document analysis and descriptive analysis were used during the data collection and evaluation stages. In the research process, 6th and 8th grade Turkish textbooks taught in the 2019-2020 academic year were examined comparatively. It was observed that both textbooks had instructions under the title of "preparation for the next lesson" at the stage of determining the research guidelines. Accordingly, the guidelines and the activities in which they were presented were examined in the research. The theme areas determined during the study of the textbooks during the research process are listed under the following headings: Source information in research instructions, comprehension skills effectively used in research process, expression skills used effectively during presentation. Descriptive analysis method was used to interpret the data obtained during the research process.

Results

According to the results of this research, the Internet was the most frequently cited area in the research instructions in Turkish textbooks. In the occurrence of this situation, it is thought that the Internet has features such as speed, diversity, and ease of access in accessing information. In the study, it was observed that the topic of getting help from parents in accessing information was included in the 6th Grade Turkish Textbook. This shows that students are motivated to get help from people whose knowledge and experience are trusted. Accordingly, it can be said that the subject of secure information comes to the fore again.

It is observed that reading skill is used more in the comprehension skills used during the research. This brings to the fore concepts such as reading comprehension and critical reading. As a matter of fact, this issue is also addressed in the Turkish Lesson Curriculum and it is emphasized that there should be a critical perspective during reading (MEB, 2018:8).

According to the results of this research, it was determined that in the presentation of the data obtained during the research, activities related to speaking skills were generally included. It is thought that increasing the number of activities that students can express their research results in writing will have a positive effect on the development of their writing skills.

Key words: Turkish education, textbooks, research instructions, access to information, language education.

Öz: Bilgiye erişim birçok faktörün etkisinde gelişim gösteren bir süreci içerir. Erişilebilirlik ve hız gibi faktörler bilgiye erişim sürecini şekillendirebilmektedir. Ayrıca bu faktörlerin yanında doğru bilgiye erişim de önemli konumda bulunur. Sıralanan bu özellikler öğrencilerin eğitsel süreçlerde araştırma becerilerinin geliştirilmesi açısından üzerinde önemle durulması gereken konulardandır. Ders kitapları sınıf içi öğretim süreçlerinin yürütülmesinin yanında araştırma ödevleri vasıtasıyla öğrencilerin sınıf dışı çalışmalarının da yönlendirilmesinde etkilidir. Bu sebeple Türkçe ders kitaplarında yer alan araştırma yönergelerinin niteliksel yönden analiz edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu doğrultuda yapılan çalışmanın amacı, Türkçe ders kitaplarındaki araştırma yönergelerinin niteliksel yönlerinin karşılaştırmalı analizinin yapılmasıdır. Nitel bir çalışma olan bu çalışmada verilerin toplaması ve değerlendirilmesi aşamalarında doküman incelemesi ile betimsel analizden faydalanılmıştır. Araştırma sürecinde 2019 - 2020 eğitim öğretim yılında okutulan 6. ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları karşılaştırmalı bir biçimde incelenmiştir. Araştırma yönergelerinin belirlenmesi aşamasında her iki ders kitabında da “gelecek derse hazırlık” başlığı altında yönergelerin bulunduğu görülmüştür. Bu doğrultuda çalışmada yönergeler ve onların sunumunun yapıldığı etkinlikler incelenmiştir. Araştırma sürecinde ders kitaplarının incelenmesi sırasında belirlenen tema alanları şu başlıklar altında sıralanmıştır: Araştırma yönergelerinde yer alan kaynak bilgisi, araştırma sürecinde etkin olarak kullanılan anlama becerileri, sunum sırasında etkin olarak kullanılan anlatma becerileri. Araştırma sonuçlarına göre, gelecek derse hazırlık amacıyla kullanılan yönergelerin kitaplarda farklı sayılarda yer aldığı görülmüştür. Araştırma sonucunda ön plana çıkan konulardan biri ise yönergelerde kaynak olarak İnternetin, diğer kaynaklara göre yüksek oranda yer almasıdır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, ders kitapları, araştırma yönergesi, bilgiye erişim, dil eğitimi.

Giriş

Eğitim süreçlerinde öğrencilerin bilgiye erişim amacıyla kullandıkları yöntemler onların akademik gelişimlerini de etkileyebilmektedir. Çünkü öğrencilerin araştırmaları sonucunda edindikleri bilgilerin doğruluğu, bu yönde kullandıkları yöntemlerin güvenilirliğini ortaya koymaktadır. Bilgiye erişimde önemli konulardan biri de bilginin doğru olarak anlaşılabilmesidir. Öğrencilerin okuduğunu anlama becerileri bu konuda etkilidir. Aktaş ve Gündüz (2017: 54) okumanın “ömür boyu devam eden zihinsel etkinlik” olduğunu belirtir. Bu durum okuma eğitiminin sadece eğitim süreçleri ile sınırlandırılmayacağını göstermektedir. Bu sebeple okuma becerilerinin gelişimi üzerinde durulması gerekmektedir.

Öğrencilerin araştırma becerilerinin geliştirilmesinde okuma önemli konumda bulunur. Onların bu süreçlerde kullandıkları yöntem ve teknikler araştırmalarının sonuçlarına etki etmektedir. Bu yöntem ve teknikleri Aktaş ve Gündüz (2017: 48-54) “amaçsız okuma, kolay okuma, araştırma amaçlı okuma, sesli okuma, toplu okuma, güdümlü, eleştirel okuma” şeklinde sıralar. Bu yöntem ve tekniklerden eleştirel okuma çoklu zihinsel becerileri gerektirmesi açısından bireylere kazandırılması amaçlanan önemli bir beceri olarak görülmektedir.

Araştırma ödevleri öğrencilerin okul dışında da etkin olmalarına olanak sağlamaktadır. Nitekim öğretim programlarının önemli amaçları arasında bireyleri yaşama hazırlamak da yer alır (MEB, 2019: 3). Nitelikli araştırma ödevlerinin bu açıdan öğrencilere katkı sağlaması mümkündür. Öğrencilerin sadece sınıf ortamında bilgi edinmediği, diğer sosyal ortamlarda da bilgi edindikleri göz önünde bulundurulduğunda yaşam boyu öğrenme kavramı ön plana çıkmaktadır. Diker Coşkun ve Demirel (2012: 116) araştırmalarında üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme yönünden yeterli düzeyde olmadıklarını tespit eder. Diker Coşkun ve Demirel (2012: 117) öğrencilerin bu yöndeki becerilerinin gelişmesinde kütüphane, internet gibi bilgi kaynaklarına kolay erişimin sağlanmasının etkili olabileceği görüşündedir.

Bilgiyi edinme sürecine öğrencilerin araştırma becerilerinin gelişim düzeyi etkide bulunmaktadır. Büyükköztürk (1997: 455) öğrencilerin “araştırma kaygı düzeyinin yüksekliğinin, araştırma başarısını etkileyebileceğini” ifade eder. Saracaoğlu (2008: 201) tutum, deneyim gibi çeşitli etkenlerle birlikte, araştırma kaygısının öğrencilerin araştırma yeterliliklerini etkileyeceğini belirtir. Bu konudaki araştırmalarında Bökeoğlu ve Yılmaz (2005: 65) eleştirel düşünme becerisi

ile araştırma kaygısı arasında ters orantının olduğunu belirtir. Bökeoğlu ve Yılmaz (2005: 65) bu yönde “araştırma eğitime” dikkat çeker ve bu eğitimin bireylerin bilimsel araştırma becerilerinin geliştirilmesinde etkili olacağını ifade eder. Benzer şekilde Saracaoğlu (2008: 201) da araştırma yöntemleri doğrultusunda, üniversitede eğitimlerin verilebileceğine değinir.

Bilgiye erişimde öğrencilerin kullandıkları araştırma yöntemleri önemli konumda bulunur. Meydan (2010: 156), öğrenmeyi öğrenme stratejilerinin geleneksel stratejilere göre öğrenme becerileri açısından daha etkili olduğunu belirtmektedir. Bu durum öğrencilerin bu yöndeki yeterliliklerinin belirlenmesini gerektirmektedir. Aslan (2010: 87) bazı farklı konu alanlarının yanında öğrencilerin araştırma yöntemleri açısından da kendilerini yetersiz olarak gördüklerini tespit eder. Bu konuda -yukarıda da belirtildiği üzere- Bökeoğlu ve Yılmaz (2005: 65), Saracaoğlu (2008: 201) öğrencilere araştırma yöntemleri konusunda eğitimlerin verilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Maybee (2006: 84) ise araştırmasında bilgi okuryazarlığına dikkat çeker ve bu becerinin öğrencilerin akademik, iş yaşamlarına olumlu yönde etki edebileceğini belirtir.

Araştırma süreçlerinde başvurulacak kaynaklar ele alındığında ilk olarak geleneksel bir bilgi kaynağı olan kütüphanelere değinmek gerekir. Aktaş ve Gündüz (2017: 61) kütüphanelerden yararlanma alışkanlığı ile düzenli okuma alışkanlığı arasında ilişki olduğunu belirtir. Bu sebeple Aktaş ve Gündüz (2017: 54) öğrencilere kütüphaneden yararlanma alışkanlığı kazandırılması gerektiğini düşünür. Arslan, Çelik ve Çelik (2009: 122) de öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırılmasında kütüphanelerin etkili olabileceğini ve bu sebeple kütüphanelerin öğrenciler için cazip hale getirilmesi gerektiğini belirtir. Bu konuda Şenses (2007: 15) yakın üniversiteler arasında öğrencilerin birbirlerinin kütüphanelerinden yararlanma gibi imkânların sağlanmasının gerekliliğine dikkat çeker. Kuh ve Gonyea (2003: 256) ise araştırmalarında kütüphanecilerin öğrencilerin edindikleri bilgilerin kalitesini test etmelerine fırsat yaratma konusunda yardımcı olmaları gerektiğini belirtirler. Gelişen teknoloji kütüphanelerde bilişim teknolojilerinin entegre şekilde kullanılabilmesine imkan oluşturmaktadır. Bu alanda z-kütüphane bilgiye erişimde önemlidir. MEB’in (2019) bu alanla ilgili internet sitesinde, z-kütüphanelerin bilgiye erişimde fırsat eşitliği sağlama, sesli ve elektronik kaynak oluşturma vb. yönlerden işlevsel olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca Öztürk ve Tağa (2018: 15) araştırmalarında z-kütüphanelerin öğrencilerin kütüphaneye olan ilgilerini artırdığını tespit etmişlerdir.

Bilgiye erişimde geleneksel bir kaynak olan kütüphaneye ek olarak internetin çeşitli nitelikleri ile modern bilgi kaynağı görevinde olduğu görülmektedir. Bu durum internetin eğitsel nitelikler açısından araştırılmasını sağlamıştır. Dursun (2004: 9) araştırmasında üniversite öğrencilerinin interneti gündelik ve eğitsel amaçlar için kullandıklarını belirtir. Dursun (2004: 9) öğrencilerin eğitim amaçlı internet kullanımlarının genelde araştırma yapma odaklı olduğunu ifade eder. Balcı ve Gülnar (2009: 20) üniversite öğrencilerinin internet alışkanlıklarına yönelik araştırmalarında internet bağımlılığının sebeplerine değinirler. Balcı ve Gülnar’a (2009: 20) göre interneti oyun oynamak ve gezinmek amacıyla kullanan öğrencilerin bağımlılık düzeyleri, interneti diğer amaçlar için kullanan öğrencilere göre daha çok yüksektir. Bu durum internet kullanımında amacın önemini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin interneti belirli amaçları doğrultusunda kullanmalarının yanında, bilgiye erişme stratejileri de internet kullanımının kalitesini belirleyebilmektedir. Bu doğrultuda çeşitli stratejilerin kullanılmasının bireylerin interneti eğitsel amaçlar doğrultusunda etkin kullanabilmelerine imkân sağladığına yönelik araştırmalar bulunmaktadır. Aşkar ve Mazman (2013: 180) çevrimiçi bilgi arama stratejilerinin kullanılmasının öğrencilerin bu yönde kendi yeterliliklerini fark etmelerine katkı sağladığını belirtir. İnternet kullanımının son dönemde hızlı bir şekilde yaygınlaşması internet tabanlı uygulamaların da bireyler tarafından kullanım sıklığını etkilemiştir. Özellikle akıllı telefonlar vasıtasıyla internetin taşınabilir ve kolay erişilebilir özelliğinin olması, bu yöndeki uygulamaların da gelişmesine neden olmuştur. Öztürk ve Akgün (2012: 61-62) araştırmalarında bu tür uygulamalara eğitsel nitelik kazandırılmasının öğrencilerin öğrenme becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacağını belirtir. Bu konuda Fidan (2019: 576) yabancı öğrencilerin, Türkçe öğrenme süreçlerinde internet tabanlı bu

türden uygulamaların kullanılmasının faydalı olacağı görüşünde olduklarını ifade eder. Elbette bu bilgi kaynaklarının güvenilirliğinin de göz önünde bulundurulması gerekir. MEB (2018: 4) günümüzde öğrenciler tarafından bilgiye erişimde sıklıkla tercih edilen bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımında güvenli ve eleştirel olmayı *dijital yetkinlik* olarak nitelendirir. Bu kavram özellikle güvenilir bilgiye erişimde önemli konumda bulunur.

Ders kitapları eğitsel süreçlerin yürütülmesinde etkin bir konumda bulunur. Bu konuda Yalınkılıç (2018: 6) ders kitaplarının “öğretim programlarının taşıyıcısı” olduğunu ifade eder. Bu durum Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'nin altıncı maddesinde “Eğitim ve öğretim programının amaçladığı kazanımları kapsar.” şeklinde yer alır (MEB, 2012). Ders kitapları ülke genelinde aynı sınıf seviyesindeki bütün öğrencilerin kullandığı bir araçtır. Ayrıca ders kitapları eğitim öğretim süreçlerinin genelinde öğretmenlerin kullandıkları en temel araçlardan da biridir. Bunun yanında ders kitapları araştırma yönergeleri vasıtasıyla ders dışı etkinliklerin de tasarlanmasına imkân sağlamaktadır. Ders kitaplarının sıralanan bu niteliklerinden dolayı araştırmacılar tarafından çeşitli yönleriyle ele alındığı görülür. Bu çalışmada ise Türkçe ders kitaplarında bulunan araştırma yönergeleri incelenecektir.

Yöntem

Bu araştırmanın amacı Türkçe ders kitaplarında yer alan araştırma yönergelerinin niteliksel yönlerinin karşılaştırmalı bir biçimde analiz edilmesidir. Çalışma sürecinde cevapları aranan araştırma soruları şunlardır:

1. Türkçe ders kitaplarında yer alan araştırma yönergelerinin kaynak bilgisi yönünden nitelikleri nelerdir?
2. Türkçe ders kitaplarında yer alan araştırma yönergeleri öğrencileri araştırma süreçlerinde anlama becerilerinden hangisini daha etkin kullanmaya yönlendirmektedir?
3. Araştırmada elde edilen verilerin sunumunda hangi anlatma becerileri kullanılmaktadır?

Araştırmanın örnekleme

Bu araştırmanın evreni Türkçe ders kitaplarıdır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2008: 107) amaçlı örneklemin “olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı” bir yöntem olduğunu belirtmektedir. Örneklem olarak ise 2019-2020 Eğitim Öğretim Yılı'nda okullarda ders kitabı olarak kullanılan 6. ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları seçilmiştir. İki farklı sınıf seviyesindeki ders kitabı seçilerek bu kitaplarının araştırma yönergeleri açısından karşılaştırmalı analizinin yapılması amaçlanmıştır. Araştırma sürecine dâhil edilen bu kitaplara yönelik kaynakça bilgileri aşağıda yer almaktadır:

Demirel, T. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6. sınıf ders kitabı*. Ankara: Ekoyay Yayıncılık.

Eselioğlu, H., Set, S., Yücel, A. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8. sınıf ders kitabı*. İstanbul: MEB Yayınları.

Araştırma verilerinin toplanması

Nitel bir araştırma olan bu çalışmada verilerin elde edilmesi sürecinde doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Nitekim araştırmanın amacı ve çalışma alanı ile bağlantılı olarak Yıldırım ve Şimşek (2008: 187) doküman incelemesinin “araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsa”dığını ifade eder. Araştırma sürecinde elde edilen verilerin sınıflandırılması şu şekildedir: İncelenen ders kitaplarında araştırma yönergelerinin “Gelecek Derse Hazırlık, Sonraki Metne Hazırlık” gibi başlıklarla verildiği görülmektedir. Bu açıdan ilgili bölümler ele alındığında bir sonraki derse veya metne yönelik materyal tasarımının yanında genel olarak bu dersin konu alanına yönelik araştırma ödevlerinin

olduğu tespit edilmiştir. İncelenen ders kitaplarında araştırmaya yönelik yönergeler genel olarak bu bölümler altında sunulmaktadır. Bu sebeple ders kitaplarındaki “Gelecek Derse Hazırlık” bölümleri araştırma sürecinde incelenmiştir. Hazırlık bölümlerinde yer alan araştırma yönergeleri bir önceki metnin sonunda bulunmaktadır. İncelenen ders kitaplarının etkinlik yerleşiminde bu sıralamaya dikkat edildiği görülmektedir.

Araştırma verilerinin analizi

Araştırma sürecinde elde edilen verilerin yorumlanmasında betimsel analiz metodundan yararlanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2008: 224) betimsel analiz yönteminde verilerin “önceden belirlenen temalara göre” değerlendirileceğini ifade eder. Bu doğrultuda araştırmada yönergelerin niteliksel yönden incelenmesinde üç tema alanı belirlenmiştir. Bunlar, yönergede öğrencilerin araştırmalarını yapacakları kaynağın belirtilmesi, araştırma sırasında ve araştırmanın sunumunda kullanılan dil becerileridir. Bu doğrultuda yukarıda sıralanan üç tema alanı araştırma yönergelerinin niteliksel yönü olarak tanımlanmıştır.

Dil becerileri araştırma sırasında kullanımları yönünden sınıflandırılmıştır. Buna göre araştırma sırasında metin okumaya yönelik beceriler *okuma*, sadece görsel bir durumun gözlemlendiği durumlar (mimari bir yapının, bir işin yapım aşamalarının gözlemlenmesi vb.) *izleme*, sadece dinleme yapıldığı durumlar (büyüklerden bilgi alınması, ses kaydı dinlenmesi vb.) *dinleme*, hem dinleme hem de izleme yapıldığı durumlar (TV, film, belgesel vb. izlenmesi) ise *dinleme-izleme* olarak sınıflandırılmıştır. Benzer biçimde araştırma verilerinin sunulması aşamasında kullanılan beceriler ise etkinliğin türüne göre *konuşma* ve *yazma* şeklinde sınıflandırılmıştır. Ancak bir etkinlikte öğrencilerden araştırma sürecinde elde ettikleri görsel verileri sergilemelerinin istenmesi sebebiyle bu etkinlikte kullanılması amaçlanan beceri *görsel sunu* olarak tanımlanmıştır.

Kaynakların sınıflandırılmasında birbirine benzer alanları içeren kavramların kümelenmesi yapılmıştır. Bu doğrultuda bulgular bölümündeki yorumlarda verilen benzer kavramlar tabloda kolay okunabilirlik sebebiyle sadeleştirilmiştir. Sosyal medya ve İnternet kaynakları *İnternet* başlığı altında; gazete, dergi, kitap kaynakları *basılı yayın* başlığı altında; film, sinema, belgesel kaynakları *film* başlığı altında sıralanmıştır. Diğer başlıklar ise *büyükler*, *TV*, *radyo*, *çevre* şeklinde oluşturulmuştur.

Bulgular

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda bulunan araştırma yönergelerinin incelenmesi

Meşeler metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönerge şu şekildedir: “Yaşadığınız çevredeki ağaç türlerinden biri hakkında arkadaşlarınıza kısa sunum yapmak için hazırlanınız. Anlatacağınız ağacın fotoğrafını çekiniz ya da resmini çiziniz. Sunumunuzda fotoğraf ve resimlerin yanında bu ağaçla ilgili yaprak, kabuk, meyve, çekirdek, reçine, sakız, tahta kaşık, baston vb. materyaller de kullanabilirsiniz. Sunumdan önce prova yapmayı unutmayınız.” (Demirel, 2019: 10). Yönergede araştırmaya dair kaynaklar hakkında bilgi verilmediği görülmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma ve izleme becerilerinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 15. sayfasında yer alan 5. etkinlikte araştırma verilerinin sözlü sunum şeklinde aktarılması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Tartışarak... Gerçeğe Doğru metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönerge şu şekildedir: “Çevrenin korunması ve çevre bilinci ile ilgili TV ve radyo haberlerini takip ediniz, Genel Ağ (İnternet), gazete ve dergi yazıları okuyunuz, resim ve fotoğraflar getiriniz. www.csb.gov.tr Genel Ağ adresindeki “çevre kamu spotları”nı izleyiniz.” (Demirel, 2019: 16). Yönergede araştırmaya dair kaynaklara yer verildiği görülmektedir. Bu kaynakları İnternet, TV, radyo, gazete, dergi şeklinde sıralamak mümkündür. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma ve dinleme - izleme becerilerinin etkin olacağı düşünülmektedir. Araştırma

yönergesi ile bağlantılı olarak kitabın 17. sayfasındaki hazırlık çalışmasında ve 22. sayfasındaki 6. etkinlikte öğrencilerden sözlü sunum yapmaları istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Elveda Ağustos Böceği metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönerge şu şekildedir: “En sevdiğiniz hayvanla ilgili bilgiler toplayınız, görseller hazırlayınız. Ağustos böcekleri hakkında araştırma yapınız.” (Demirel, 2019: 23). Yönergede araştırmaya dair kaynaklar hakkında bilgi verilmediği görülmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma ve izleme becerilerinin etkin olacağı düşünülmektedir. Araştırma yönergesi ile bağlantılı olarak kitabın 24. sayfasında yer alan hazırlık çalışmasında öğrencilerden sözlü sunum yapmaları istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Deniz Hasreti metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönerge şu şekildedir: “Deniz kirliliği ile ilgili gazete ve dergi yazıları getiriniz.” (Demirel, 2019: 31). Yönergede araştırmaya dair kaynaklar hakkında bilgi verilmediği görülmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 33. sayfasında yer alan, güdümlü konuşma yönteminin uygulandığı 5. etkinliğin, yönergede belirtilen araştırma konusu ile bağlantılı olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Kuşların Çektiği Kağrı metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönerge şu şekildedir: “Millî Mücadele yıllarında yararlılık gösteren çocuk kahramanlar hakkında araştırma yapınız. Önceki yıllarda sinema ve televizyonlarda gösterilen “120” adlı filmi izleyiniz.” (Demirel, 2019: 34). Yönergede kaynak olarak sinema filmi gösterilmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma ve dinleme-izleme becerilerinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 42. sayfasında yer alan hazırlık çalışmasında ve 49. sayfasında yer alan 6. etkinlikte araştırma sürecinde elde edilen bilgilerden hareketle konuşma yapılması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Çanakkale metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönerge şu şekildedir: “Çanakkale Savaşları ve Mustafa Kemal Atatürk’ün Çanakkale Savaşları’ndaki rolü hakkında araştırma yapınız ve notlar tutunuz. Necmettin Halil Onan’ın “Bir Yolcuya” şiirini bulup defterinize yazınız. “www.eba.gov.tr” Genel Ağ adresinden “Çanakkale’den Kurtuluşa” adlı belgeseli izleyiniz ve belgeselde ilginizi çeken bilgileri not ediniz.” (Demirel, 2019: 50). Yönergelerin sonucunda kaynak olarak İnternet gösterilmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma ve dinleme-izleme becerilerinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 51. sayfasındaki hazırlık çalışmasında ve 55. sayfasındaki 7. etkinlikte öğrencilerden araştırma sürecindeki edindikleri bilgileri sözlü olarak ifade etmeleri istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Anadolu İmeci metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönerge şu şekildedir: “Tekâlifimillîye Emirleri hakkında araştırma yapınız. İmeci nedir? Büyüklerinize sorunuz.” (Demirel, 2019: 56). İkinci yönergede kaynak olarak büyükler gösterilmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma ve dinleme-izleme becerilerinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 57. sayfasındaki hazırlık çalışmasında ve 62. sayfasındaki 7. etkinlikte araştırma sürecinde elde edilen bilgilerin sözel olarak ifade edilmesi istenilmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Baba metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönergeler “Millî Mücadele’de gösterdiği kahramanlıklarla anılan insanlar (Sütçü İmam, Yörük Ali Efe, Tayyar Rahmiye, Gördesli Makbule vb.) hakkında araştırma yapınız.” ve “Son Tanıklar “Millî Mücadele” belgeselini seyrediniz. Mevzi, takviye, cenah, satıh, tahkim, müdafaa, tetkik, heyet, hattıharekât, kâfi, müstahkem, muhakkak, taarruz kelimelerinin anlamlarını öğreniniz. Bunun için büyüklerinizden de yardım alabilirsiniz. Bunları sözlüğünüze kaydediniz.” şeklindedir (Demirel, 2019: 63). Yönergeler

incelendiğinde kaynak olarak belgesel ve büyükler gösterilmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma ve dinleme-izleme becerilerinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 64. sayfasındaki hazırlık çalışmasında ve 66. sayfasındaki 7. etkinlikte öğrencilerden araştırma sürecinde edindikleri bilgileri sözlü olarak ifade etmeleri istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Uçurtma metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönerge şu şekildedir: "Büyüklerinizden özellikle dede ve ninelerinizden çocuklukları hakkında bilgiler edininiz. Büyüklerinize çocukluklarında eğlenmek için neler yaptıklarını, uçurtma uçurup uçurmadıklarını sorunuz. Onların verdiği cevapları not ediniz." (Demirel, 2019: 67). Yönergeler incelendiğinde kaynak olarak büyükler gösterilmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında dinleme-izleme becerilerinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 80. sayfasındaki 7. etkinlikte öğrencilerden konuşmalarında araştırma sürecindeki edindikleri bilgilerden yararlanmaları istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Oyun metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönerge şu şekildedir: "Yağ satarım bal satarım, mendil kapmaca, tombik, kaleli yakan top, istop, birdirbir, ip atlama, çelik çomak, körebe, saklambaç, beştaş vb. geleneksel çocuk oyunları hakkında bilgi edininiz. www.rtukcocuk.gov.tr/oyunlar.php Genel Ağ adresinden yararlanarak geleneksel çocuk oyunları videoları izleyiniz." (Demirel, 2019: 82). Yönergeler incelendiğinde kaynak olarak İnternet gösterilmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma ve dinleme-izleme becerilerinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 89. sayfasındaki 8. etkinlikte araştırma sürecinde edinilen bilgilerin sözlü, 89. sayfasındaki 9. etkinlikte ise yazılı olarak ifade edilmesi istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma ve yazma becerilerine yöneliktir.

Kanatların Çocuklar metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönerge şu şekildedir: "Bilgisayar oyunlarının çocuklar ve gençler üzerindeki etkilerinin neler olduğuyla ilgili gazete ve Genel Ağ haberleri, dergi yazıları bulunuz. Bunun için "www.eba.gov.tr" ve "www.ailetoplum.aile.gov.tr" Genel Ağ adreslerinden yararlanabilirsiniz." (Demirel, 2019: 90). Yönergeler incelendiğinde kaynak olarak İnternetin gösterildiği görülmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 99. sayfasındaki 7. etkinlikte araştırma sürecinde edinilen bilgilerin sözlü olarak ifade edilmesi istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Oyuncak metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönerge şu şekildedir: "TV'den, Genel Ağ'dan oyuncak reklamları izleyiniz. En sevdiğiniz oyuncak sınıfına getiriniz. Büyüklerinize çocukken hangi oyuncaklarla oynadıklarını, oyuncakları nasıl temin ettiklerini sorunuz ve büyüklerinizin cevaplarını not ediniz." (Demirel, 2019: 100). Yönergeler incelendiğinde kaynak olarak TV, İnternet ve büyükler gösterilmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında dinleme-izleme becerilerinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 101. sayfasındaki hazırlık çalışmasının ve 103. sayfasındaki 5. etkinlikte araştırma sürecinde elde edilen verilerin sözlü olarak ifade edilmesi istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Sevgiyle metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönerge şu şekildedir: "Sevgi" ve "Saygı" kavramlarıyla ilgili özlü sözler, atasözleri bulunuz." (Demirel, 2019: 104). Yönergede kaynak belirtilmemiştir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 110. sayfasında bulunan hazırlık çalışmasında edinilen bilgilerin sözlü olarak paylaşılması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Azim metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönerge şu şekildedir: "Azim, kararlılık ve ümitsizliğe kapılmamaya ilgili atasözleri ve özlü sözler bulunuz. Azim, kararlılık ve ümitsizliğe kapılmamaya ilgili bir afiş hazırlayınız." (Demirel, 2019: 115). Yönergede kaynak

belirtilmemiştir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 116. sayfasındaki hazırlık çalışmasında araştırma sürecinde edinilen bilgilerin sözlü olarak ifade edilmesi istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

İyilik Üzerine metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönerge şu şekildedir: “İyilikle ilgili deyim ve atasözleri bulup anlamlarını öğreniniz. “Gençlerin İyilik Ağacı” projesi hakkında sosyal medyadan ve Genel Ağ’dan bilgiler toplayınız.” (Demirel, 2019: 122). Yönergede kaynak olarak İnternet verilmiştir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 130. sayfasındaki 6. etkinlikte araştırmada elde edilen verilerin konuşmada kullanılması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Ceylana Yardım Edenler metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönerge şu şekildedir: “www.eba.gov.tr Genel Ağ adresinden dostluk ve diğerkâmlık ile ilgili videolar bulup izleyiniz. Dostluk, vefa, yardımlaşma ve dayanışma ile ilgili özlü sözler ve atasözleri bulunuz. Bunları renkli kartonlara yazınız.” (Demirel, 2019: 132). Yönergede kaynak olarak İnternet verilmiştir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında dinleme-izleme ve okuma becerilerinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 133. sayfasındaki hazırlık çalışmasında araştırma sürecinde edinilen bilgilerin sözlü olarak paylaşılması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Gazlı Göl metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönergeler şu şekildedir: “Yaşadığınız ya da gezip gördüğünüz bir yerle (dağ, tepe, deniz, göl, akarsu, çağlayan, kale, kule, çeşme, köprü vb.) ilgili halk arasında anlatılan hikâye ve efsaneler hakkında araştırma yapınız, notlar tutunuz.” ve “Gazlı Göl kaplıcaları hakkında güvenilir bilgi kaynaklarından araştırma yapınız. Araştırmada elde ettiğiniz bilgileri not ediniz.” (Demirel, 2019: 137). Yönergeler incelendiğinde kaynak ismi belirtilmemiştir. Ancak kaynağın güvenilir olması gerektiği belirtilmiştir. Nitekim kitabın 147. sayfasında bulunan 4. etkinlikte araştırmanın hangi kaynaklardan yapıldığı ve bunların güvenilirliği hakkında öğrencilerden yorum yapmaları istenmektedir. Bu durum “T.6.3.34. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.” (MEB, 2019: 41) kazanımına atıfta bulunulduğunu göstermektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma becerilerinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 144. sayfasındaki hazırlık çalışmasında ve 151. sayfasındaki 9. etkinlikte araştırma sürecinde elde edilen bilgilerin konuşma sırasında kullanılması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Forsa metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönergeler şu şekildedir: “Uzun yıllar vatanından ayrı kalan büyükleriniz, akrabalarınız varsa onlara “vatan” kavramı hakkında neler düşündüklerini sorunuz. www.eba.gov.tr adresinden “vatan” konulu videoları izleyip dokümanları inceleyiniz. Vatan sevgisini anlatan şiirler bulup ezberleyiniz.” (Demirel, 2019: 152). Yönergeler incelendiğinde kaynak olarak büyükler ve İnternetin yer aldığı görülmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında dinleme-izleme ve okuma becerilerinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 153. sayfasındaki hazırlık çalışmasının, 163. sayfadaki 6. ve 7. etkinliklerin araştırmada elde edilen bilgilerin sözlü olarak ifade edilmesine yönelik olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Nineme Ninni metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönergeler şu şekildedir: “www.eba.gov.tr Genel Ağ adresindeki ”Ses” bölümünden ”Büyüklerle Saygı” adlı ses kaydını dinleyiniz. Ailenizdeki en yaşlı kişiyle “büyüklerle saygı” konusunda bir görüşme yapınız. Onların sorularınıza verdikleri cevapları not ediniz.” (Demirel, 2019: 164). Yönergeler incelendiğinde kaynak olarak İnternetin ve büyüklerin yer aldığı görülmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında dinleme becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 170. sayfasında yer alan 7. etkinlikte araştırma sürecinde edinilen bilgilerin sözlü olarak ifade edilmesi istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Öğretmenimin Mektubu metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönergeler şu şekildedir: “Ülkemizin doğal güzelliklerini, kültürel zenginliğini anlatan resim ve fotoğraflar getiriniz. Türkiye’imizi anlatan şiirler bulunuz. Hoşunuza giden bir şiiri ezberleyiniz.” (Demirel, 2019: 170). Yönerge incelendiğinde kaynağa yer verilmediği görülmektedir. Araştırma yönergesinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmada okuma ve izleme becerilerinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 171. sayfasında yer alan hazırlık çalışmasında araştırma sürecinde elde edilen resimlerin sergilenmesi istenmektedir. Bu sebeple sunumda görsel bilginin ön plana çıktığı görülmektedir.

Büyük Keşifler metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönergeler şu şekildedir: “Coğrafi keşifler hakkında bilgi toplayınız. Ay yüzeyine yapılan insanlı ilk uzay uçuşu hakkında araştırma yapınız.” (Demirel, 2019: 174). Yönerge incelendiğinde kaynağa yer verilmediği görülmektedir. Araştırma yönergesinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmada okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 185. sayfasında bulunan 4. etkinlikte araştırma sürecinde edinilen bilgilerden konuşma sırasında yararlanılması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Mavi Portakal metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönergeler şu şekildedir: “En sevdiğiniz ulaşım aracıyla (bisiklet, otomobil, otobüs, tren, hızlı tren, uçak, gemi, balon vb.) ilgili bilgiler toplayınız. Bu araçlarla ilgili kısa sunum planlayınız. Sunumunuzda görseller kullanınız. Sunuma hazırlanırken provalar yapınız. Sunum süreniz için öğretmeninizden bilgi alınız.” (Demirel, 2019: 186). Yönerge incelendiğinde kaynağa yer verilmediği görülmektedir. Araştırma yönergesinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmada okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 190. sayfasında bulunan 5. etkinlikte öğrencilerden sözlü sunum yapmaları istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Buldum... Buldum... metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönergeler şu şekildedir: “Türk ya da yabancı bilim insanlarından biri hakkında araştırma yapınız. Bu bilim insanının hayatıyla ve bilime yaptığı katkılarla ilgili kısa notlar alınız.” (Demirel, 2019: 190). Yönerge incelendiğinde kaynağa yer verilmediği görülmektedir. Araştırma yönergesinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmada okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 200. sayfasında bulunan 5. etkinlikte araştırma sürecinde edinilen bilgilerden konuşma sırasında yararlanılması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

İçimdeki Müzik metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönergeler şu şekildedir: “Güvenilir kaynaklardan (gov ve edu uzantılı yerli ve yabancı Genel Ağ sitelerinden, yerli ve yabancı teknoloji dergilerinden, gazetelerden vb.) engelli insanların hayatını kolaylaştıran teknolojik ürünlerle ilgili bilgiler toplayıp bunlarla ilgili fotoğraflar getiriniz.” (Demirel, 2019: 201). Yönerge incelendiğinde kaynak olarak İnternete yer verildiği görülmektedir. Araştırma yönergesinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmada okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 204. sayfasında bulunan 8. etkinlikte araştırma sürecinde edinilen bilgilerden konuşma sırasında yararlanılması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Çocuk ve Resim metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönergeler şu şekildedir: “İstedığınız bir konuda, istediğiniz teknikle (pastel boya, sulu boya, kuru boya, kara kalem vb.) bir resim çizip sınıfa getiriniz. Resim sanatı hakkında bilgi edininiz.” (Demirel, 2019: 206). Yönerge incelendiğinde kaynağa yer verilmediği görülmektedir. Araştırma yönergesinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmada okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 216. sayfasında bulunan 6. etkinlikte araştırma sürecinde edinilen bilgilerden konuşma sırasında yararlanılması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Yaz Sinemaları metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönergeler şu şekildedir: “Sinema tarihi hakkında kısa bir araştırma yapınız. Elde ettiğiniz bilgileri not ediniz. İlginizi çeken yabancı bir filmi sinemada izleyiniz. İzlediğiniz filmin yapımcısını, oyuncularını, konusunu, türünü vb. ni

yazınız. Seyrettiğiniz film hakkında sinema eleştirmenlerinin yorumlarını okuyunuz.” (Demirel, 2019: 218). Yönerge incelendiğinde kaynak olarak sinemaya yer verildiği görülmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında dinleme-izleme ve okuma becerilerinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 225. sayfasında bulunan 3. etkinlikte araştırma sürecinde izlenen filmle ilgili bilgilerin yazılı, 230. sayfasında ise sözlü olarak ifade edilmesi istenmektedir. Bu sebeple sunum yazma ve konuşma becerilerine yöneliktir.

Yüreklere metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönergeler şu şekildedir: “Bulduğunuz yerdeki mimari bir eserin fotoğrafını çekiniz. Bu mimari eserle ilgili (yapılış tarihi, mimarı, yaptıranı, mimari özellikleri, tarihçesi vb.) bilgi toplayınız. Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün Genel Ağ adresindeki “Faaliyetler” bölümünden “Taşınmaz Kültür Varlıkları” hakkında bilgi ediniz.” (Demirel, 2019:230). Yönerge incelendiğinde kaynak olarak çevreye ve İnternete yer verildiği görülmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında izleme ve okuma becerilerinin etkin olacağı düşünülmektedir. Araştırma sürecinde edinilen bilgilerden yararlanılması yönündeki etkinlikler incelendiğinde kitabın 234. sayfasında bulunan 6. etkinlikte konuşma, yine aynı sayfadaki 7. etkinlikte ise yazma becerilerinin kullanılmasının istendiği tespit edilmiştir.

Mozart’ın Müziği metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönergeler şu şekildedir: “www.eba.gov.tr Genel Ağ adresindeki “Mozart-Rondo Alla Turca” adlı kısa belgeseli izleyiniz.” (Demirel, 2019: 235). Yönerge incelendiğinde kaynak olarak İnternete yer verildiği görülmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında dinleme-izleme becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 238. sayfasında bulunan 4. etkinlikte araştırma sürecinde edinilen bilgilerin yazılı şekilde ifade edilmesi istenmektedir. Bu sebeple sunum yazma becerisine yöneliktir.

Kurtla Köpek metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönergeler şu şekildedir: “Özgürlük (hürriyet) kavramıyla ilgili özlü sözler bulunuz. Bu sözleri renkli kartonlara yazınız. Temel hak ve özgürlükler hakkında bilgi toplayınız.” (Demirel, 2019: 240). Yönerge incelendiğinde kaynağa yer verilmediği görülmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 250. sayfasında bulunan hazırlık çalışmasında araştırma sürecinde edinilen bilgilerden konuşma sırasında yararlanılması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Nazilli Destanı metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönergeler şu şekildedir: “Bir imalathaneyi sahibinden ya da müdüründen izin alarak (pastane, fırın, tekstil fabrikası vb.) geziniz. Bu imalathanede üretilen ürünün yapım aşamalarının fotoğraflarını çekiniz. İmalathanede üretilen ürünün miktarını, imalathanede çalışan sayısını, kullanılan ham madde miktarını vb. ni not ediniz.” (Demirel, 2019: 258). Yönerge incelendiğinde kaynak olarak çevreye yer verildiği görülmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında dinleme-izleme becerilerinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 264. sayfasında bulunan 6. etkinlikte araştırma sürecinde edinilen bilgilerden metin yazım sürecinde yararlanılması istenmektedir. Bu sebeple sunum yazma becerisine yöneliktir.

Vatan Sevgisini İçten Duyanlar metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönergeler şu şekildedir: “Çalışmakla ilgili atasözleri ve özlü sözler bulunuz. Gelecekte yapmak istediğiniz meslekle ilgili bilgi ediniz.” (Demirel, 2019: 265). Yönergeler incelendiğinde kaynağa yer verilmediği görülmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 266. sayfasında bulunan hazırlık çalışmasında, araştırma sürecinde edinilen bilgilerden konuşma sırasında yararlanılması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Seyfi Dede metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönerge şu şekildedir: “www.eba.gov.tr Genel Ağ adresinden sorumlulukla ilgili videolar izleyiniz.” (Demirel, 2019: 269). Yönerge

incelendiğinde kaynak olarak İnternetin verildiği görülmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında dinleme-izleme becerilerinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 270. sayfasında bulunan hazırlık çalışmasında araştırma sürecinde edinilen bilgilerden konuşma sırasında yararlanılması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Tablo 1: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı - Gelecek Derse Hazırlık Yönergeleri ve Sunum

Gelecek Derse Hazırlık Yönergesi	Kaynak Bilgisi	Araştırmada kullanılan beceri	Sunumda kullanılan beceri
Meşeler		Okuma, İzleme	Konuşma
Tartışarak... Gerçeğe doğru	İnternet, Basılı Yayın, Tv, Radyo	Okuma, Dinleme-İzleme	Konuşma
Elveda Ağustos Böceği		Okuma, İzleme	Konuşma
Deniz Hasreti		Okuma	Konuşma
Kuşların Çektiği Kağıt	Film	Okuma, Dinleme-İzleme	Konuşma
Çanak Kale	İnternet	Okuma, Dinleme-İzleme	Konuşma
Anadolu İmecesini	Büyükler	Okuma, Dinleme-İzleme	Konuşma
Baba	Film, İnternet, Büyükler	Okuma, Dinleme-İzleme	Konuşma
Uçurtma	Büyükler	Dinleme-İzleme	Konuşma
Oyun	İnternet	Okuma, Dinleme-İzleme	Konuşma, Yazma
Kanatların Çocukları	İnternet	Okuma	Konuşma
Oyuncak	Tv, İnternet, Büyükler	Dinleme-İzleme	Konuşma
Sevgiyle		Okuma	Konuşma
Azim		Okuma	Konuşma
İyilik Üzerine	İnternet	Okuma	Konuşma
Ceylana Yardım Edenler	İnternet	Okuma, Dinleme-İzleme	Konuşma
Gazlı Göl		Okuma	Konuşma
Forsa	İnternet, Büyükler	Okuma, Dinleme-İzleme	Konuşma
Nineme Ninni	İnternet, Büyükler	Dinleme	Konuşma
Öğretmenimin Mektubu		Okuma, İzleme	Görsel Sunu
Büyük Keşifler		Okuma	Konuşma
Mavi Portakal		Okuma	Konuşma
Buldum... Buldum...		Okuma	Konuşma
İçimdeki Müzik	İnternet	Okuma	Konuşma
Çocuk ve Resim		Okuma	Konuşma
Yaz Sinemaları	Film	Okuma, Dinleme-İzleme	Konuşma, Yazma
Yürekler	Çevre, İnternet	Okuma, İzleme	Konuşma, Yazma
Mozart'ın Müziği	İnternet	Dinleme-İzleme	Yazma
Kurtla Köpek		Okuma	Konuşma
Nazilli Destanı	Çevre	Dinleme-İzleme	Yazma
Vatan Sevgisini İçten Duyanlar		Okuma	Konuşma
Seyfi Dede	İnternet	Dinleme-İzleme	Konuşma

Tablo 1 yorumlandığında toplamda 32 metne ait gelecek derse hazırlık yönergesi bulunduğu görülmüştür. Ders kitabındaki bu yönergelerin 19'unda kaynak bilgisinin bulunduğu ve yönergelerdeki kaynakların sayısal ve yöntem yönünden çeşitli olduğu tespit edilmiştir. Bu kaynaklardan 14'ü İnternet, 6'sı büyükler, 3'ü film, 2'si Tv, 2'si çevre, 1'i basılı yayın ve 1'i radyodur. Araştırma sırasında kullanılan beceri açısından tablo yorumlandığında okumanın 26, dinleme-izlemenin 14, izlemenin 4 ve dinlemenin 1 defa yer aldığı tespit edilmiştir. Araştırma sürecinde elde edilen bilgilerin sunulması aşamasında ise 26 araştırmanın konuşma, 2 araştırmanın

yazma, 3 araştırmanın hem konuşma hem yazma ve son olarak 1 araştırmanın ise görsel sunu şeklinde anlatılmasının tasarlandığı görülmektedir.

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan araştırma yönergelerinin incelenmesi

Atatürk ve Müzik isimli metne yönelik araştırma yönergesi “Atatürk’ün Türk dili üzerine yaptığı çalışmaları araştırınız.” şeklindedir (Eselioğlu, Set, Yücel, 2019: 51). Yönerge incelendiğinde araştırma konusuna hangi kaynaklardan ulaşılabileceği yönünde açıklamanın olmadığı görülmektedir. Araştırma yönergesinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmada okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 58. sayfasında yer alan 5. etkinlikte, araştırma sonuçlarının sözlü sunum şeklinde yapılması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Kaşığı metnine hazırlık amacıyla tasarlanan yönerge “Ömer Seyfettin’in bir hikâyesini okuyunuz.” şeklindedir (Eselioğlu, Set, Yücel, 2019: 19). Yönerge incelendiğinde öğrencilerden bir hikâyeyi okumalarının istenmesi sebebiyle araştırmanın kaynağının bir kitap olduğu söylenilebilir. Araştırma yönergesinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmada okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 26. sayfasında yer alan 7. etkinlikte hazırlık sürecinde okunan hikâyenin sözlü olarak anlatılması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Kedi ile Fare isimli metne ait araştırma yönergesi “Fabl örneklerini araştırınız. Beğendiğiniz fabl örneklerini sınıfa getiriniz.” (Eselioğlu, Set, Yücel, 2019: 33) şeklindedir. Bu yönergede araştırma konusuna hangi kaynaklardan ulaşılabileceği yönünde bilginin olmadığı görülmektedir. Araştırma yönergesinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmada okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 38. sayfasında yer alan 6. etkinlikte araştırmada öğrenilen fabllardan en beğenileninin anlatılması istenmektedir Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Kınalı Ali'nin Mektubu isimli metne ait araştırma yönergesi “Çanakkale Savaşı konulu anılar derleyip sınıfa getiriniz. Çanakkale Savaşı'nın Türk tarihindeki önemi ile ilgili araştırma yapınız.” şeklindedir (Eselioğlu, Set, Yücel, 2019: 59). Bu yönergede araştırma konusuna hangi kaynaklardan ulaşılabileceği yönünde bilginin olmadığı görülmektedir. Araştırma yönergesinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmada okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Araştırma sonuçlarının kitabın 65. sayfasında bulunan 7. etkinlikte anı anlatımı ve 67. sayfasındaki 8. etkinlikte ise bilgilendirici metin yazma şeklinde tasarlandığı görülmektedir. Bu sebeple sunum konuşma ve yazma becerilerine yöneliktir.

Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar isimli metne yönelik araştırma yönergesi “Teknolojinin yararlarını ve zararlarını araştırınız.” şeklindedir (Eselioğlu, Set, Yücel, 2019: 73). Bu yönergede araştırma konusuna hangi kaynaklardan ulaşılabileceği yönünde bilginin olmadığı görülmektedir. Araştırma yönergesinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmada okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Araştırmaya ait verilerin kitabın 86. sayfasında yer alan 8. etkinlikte münazara şeklinde sunulmasının istendiği görülmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Parktaki Bilim metnine ait hazırlık yönergesinde “Hulusi Behçet, Gazi Yaşargil, Afet İnan, Oktay Sinanoğlu ve Sabiha Gökçen hakkında araştırma yapınız” (Eselioğlu, Set, Yücel, 2019: 87) ifadesi yer almaktadır. Bu yönergede araştırma konusuna hangi kaynaklardan ulaşılabileceği yönünde bilginin olmadığı görülmektedir. Araştırma yönergesinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmada okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 93. sayfasında bulunan 4. etkinlikte araştırma sürecinde elde edilen bilgilerin kullanılarak tanınmış insanlar ile onlara yönelik bilgilerin eşleştirilmesinin yapılması ve hakkında bilgi verilmeyen kişi ile ilgili araştırma verilerinin anlatılması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Kaldırımlar metnine ait hazırlık yönergesinde “Beğendiğiniz gurbet konulu bir şiiri ezberleyiniz.” (Eselioğlu, Set, Yücel, 2019: 109) ifadesi yer almaktadır. İlgili yönergede araştırma konusuna hangi kaynaklardan ulaşılabileceği yönünde bilginin olmadığı görülmektedir. Araştırma yönergesinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 116. sayfasında yer alan hazırlık çalışmasında ezberlenen şiirin okunması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Türkiye metnine hazırlık yönergesinde “Türkiye’nin doğal ve tarihi zenginliklerini araştırınız. Türkiye’yi hiç görmeyen bir kişiye ülkemizi tanıtan sunum hazırlayınız. Sunumuzu görsel materyallerle destekleyiniz.” (Eselioğlu, Set, Yücel, 2019: 155) ifadesi yer almaktadır. Bu yönerge incelendiğinde kaynağa yönelik bilgi olmamasına rağmen, araştırmanın nasıl yapılacağı hakkında detaylı bilgiye yer verildiği görülmektedir. Araştırma yönergesinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma, verilerin sunuma yönelik hazırlanmasında ise izleme becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 160. sayfasında bulunan 5. etkinlikte araştırmaya ait verilerin sözlü sunum şeklinde anlatılması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Göç Destanı metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönerge “İlk Türk destanlarını araştırınız. Beğendiğiniz destan metnini sınıfa getiriniz.” şeklindedir (Eselioğlu, Set, Yücel, 2019: 171). Bu yönergede araştırma konusuna hangi kaynaklardan ulaşılabileceği belirtilmemiştir. Araştırma yönergesinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 185. sayfasında bulunan 8. etkinlikte araştırmada öğrenilen destanlardan en beğenileninin anlatılması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Vatan Sevgisini İçten Duyanlar metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönerge şu şekildedir: “Türkü hikâyelerini araştırınız. Beğendiğiniz türkü hikâyesini sınıfa getiriniz.” (Eselioğlu, Set, Yücel, 2019: 185). Araştırmada hangi kaynaklardan yararlanılabileceği hakkında bilginin yer almadığı görülmektedir. Araştırma yönergesinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 189. sayfasında yer alan 6. etkinlikte öğrencilerden araştırmalarında öğrendikleri bir türkünün hikâyesini anlatmaları istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Bir Fincan Kahve metnine hazırlık amacıyla iki yönergeye yer verildiği görülmektedir. Bunlar “Kahvenin topraktan fincana kadar geçirdiği aşamaları araştırınız.” ve “Ülkemizin, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün sorumluluğu altında yürüttüğü çalışmalar neticesinde 2016 yılına kadar UNESCO Dünya Miras Listesi’ne 17 adet varlığımızın alınması sağlanmıştır. Bu varlıklardan istediğiniz bir tanesini araştırınız. Araştırmalarınızı www.kulturvarliklari.gov.tr adresinden yapabilirsiniz.” şeklindedir (Eselioğlu, Set, Yücel, 2019: 191). Bu yönergeler incelendiğinde öğrencilerin araştırmalarını hangi kaynaklardan (İnternet) yapabilecekleri hakkında detaylı bilgi verildiği görülmektedir. Ayrıca araştırma konusuna yönelik detaylı bilgi verilmesinin, öğrencilerin araştırmaya başlamadan önce konuyla ilgili bazı temel bilgilere erişmelerine imkân sağlaması mümkündür. Araştırma yönergesinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 196. sayfasında yer alan 4. etkinlikte edilen bilgilerin yazılı, 197. sayfasında yer alan 5. etkinlikte ise sözlü olarak aktarılması istenmektedir. Bu sebeple sunum yazma ve konuşma becerilerine yöneliktir.

Kız Kulesi metnine hazırlık amacıyla tasarlanan araştırma yönergesinde “Yörenizdeki yer adları ile ilgili efsaneleri araştırınız.” (Eselioğlu, Set, Yücel, 2019: 199) ifadesi yer almaktadır. İlgili yönerge incelendiğinde araştırma konusuna dair kaynak bilgisinin bulunmadığı görülmektedir. Araştırma yönergesinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 200. sayfasında yer alan hazırlık çalışmalarında araştırma sırasında edinilen bilgilerin anlatılması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Gündüzünü Kaybeden Kuş metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönerge şu şekildedir: “Küresel ısınmanın nedenlerini ve sonuçlarını araştırınız.” (Eselioğlu, Set, Yücel, 2019: 233). Bu yönergede kaynak ve araştırmanın nasıl yapılacağı konusunda bilginin yer almadığı görülmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 241. sayfasında yer alan 8. etkinlikte araştırma sonuçlarının yazılı biçimde sunulması istenmektedir. Bu sebeple sunum yazma becerisine yöneliktir.

Hava Kirliliği metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönerge şu şekildedir: “Yaşadığınız şehrin hava kirliliği oranı ile ilgili araştırma yapınız. Araştırma yaparken www.havaizleme.gov.tr adresinden yararlanabilirsiniz.” (Eselioğlu, Set, Yücel, 2019: 241). Yönergede de görüldüğü üzere öğrencilerin bu araştırmada hangi kaynaklardan (İnternet) faydalanabilecekleri hakkında bilgiye yer verildiği görülmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 245. sayfasında yer alan 8. etkinlikte araştırma sonuçlarının bir haber metni şeklinde yazılması istenmektedir. Bu sebeple sunum yazma becerisine yöneliktir.

Kalbim Rumeli’de Kaldı metnine hazırlık amacıyla yer verilen yönerge şu şekildedir: “Cumhuriyet’in ilk yıllarında yapılan 1923 nüfus mübadelesi ile ilgili araştırma yapınız. Grup arkadaşlarınızı belirleyerek memleketinden ayrılan bir insanın yaşadıklarını anlatan bir tiyatro metni yazınız” (Eselioğlu, Set, Yücel, 2019: 267). İlgili yönergede araştırmada hangi kaynaklardan yararlanılabileceği hakkında bilginin bulunmadığı görülmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma becerisinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 274. sayfasında yer alan 5. etkinlikte tiyatro oyununun sergilenmesi, sayfa 275’te bulunan 8. etkinlikte ise araştırma sonuçlarının yazılı olarak anlatılması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma ve yazma becerilerine yöneliktir.

Zeytinyağı Üretimi metnine hazırlık amacıyla verilen yönergeler “Bir ülkenin kalkınmasında tarım mı, sanayi mi daha önemlidir? Bu konuyla ilgili bir araştırma yapınız.” ve “Sevdiğiniz bir yiyeceğin ya da içeceğin yapım aşamasını izleyiniz.” şeklindedir (Eselioğlu, Set, Yücel, 2019: 275). Yönergede araştırmaya dair kaynaklar hakkında bilgi verilmediği görülmektedir. Araştırma yönergelerinden hareketle konuya yönelik verilere ulaşılmasında okuma ve izleme becerilerinin etkin olacağı düşünülmektedir. Kitabın 279. sayfasında yer alan 5. etkinlikte araştırma sürecinde edinilen bilgilerin münazara şeklinde sunulması istenmektedir. Bu sebeple sunum konuşma becerisine yöneliktir.

Tablo 2: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı - Gelecek Derse Hazırlık Yönergeleri ve Sunum

Gelecek derse hazırlık yönergeleri	Kaynak bilgisi	Araştırmada kullanılan beceri	Sunumda kullanılan beceri
Atatürk ve Müzik		Okuma	Konuşma
Kaşağı	Basılı Yayın	Okuma	Konuşma
Kedi ile Fare		Okuma	Konuşma
Kınalı Ali’nin Mektubu		Okuma	Konuşma, Yazma
Gündelik Hayatımızda E- Hastalıklar		Okuma	Konuşma
Parktaki Bilim		Okuma	Konuşma
Kaldırımlar		Okuma	Konuşma
Türkiye		Okuma, İzleme	Konuşma
Göç Destanı		Okuma	Konuşma
Vatan Sevgisini İçten Duyanlar		Okuma	Konuşma
Bir Fincan Kahve	İnternet	Okuma	Konuşma, Yazma
Kız Kulesi		Okuma	Konuşma
Gündüzünü Kaybeden Kuş		Okuma	Yazma
Hava Kirliliği	İnternet	Okuma	Yazma

Kalbim Rumeli’de Kaldı	Okuma	Konuşma, Yazma
Zeytinyağı Üretimi	Okuma, İzleme	Konuşma

Tablo 2 yorumlandığında, toplamda 16 metne ait gelecek derse hazırlık yönergesi bulunmaktadır. Bu araştırma yönergelerinin 3’ünde kaynak bilgisine yönelik ifadeler bulunduğu tespit edilmiştir. Bu kaynaklardan 1’i basılı yayın, 2’si ise İnternettir. Araştırma sırasında kullanılan beceri açısından tablo incelendiğinde bütün yönergelerde okuma becerisinin bulunduğu görülmektedir. Ayrıca iki yönergede okumaya ek olarak izleme becerisi de bulunmaktadır. Araştırma sürecinde elde edilen bilgilerin sunulması aşamasında ise 11 araştırmanın konuşma, 2 araştırmanın yazma, 3 araştırmanın ise hem konuşma hem de yazma şeklinde sunulmasının tasarlandığı görülmektedir.

Araştırmada elde edilen verilerin yorumlanması doğrultusunda tespit edilen sonuçların şu şekilde özetlenmesi mümkündür:

Araştırma sonuçlarına göre 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda toplamda 16, 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda ise 32 metne yönelik “Gelecek Derse Hazırlık” başlığı altında araştırma yönergelerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Araştırma yönergelerinin kaynak bilgisi açısından değerlendirilmesinde ise incelenen kitaplardaki araştırma yönergelerinin sayılarının farklı olmasından dolayı veriler oransal olarak ifade edilmiştir. Bu doğrultuda 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda yer alan yönergelerin %18,75’inde kaynak bilgisi bulunmaktadır. Bu kaynaklardan %66,6’sı İnternet, %33,3’ü ise basılı yayın olarak tespit edilmiştir. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda yer alan yönergelerin %59,37’sinde kaynak bilgisi bulunmaktadır. Bu kaynaklardan %48,27’si İnternet, %20,68’i büyükler, %10,34’ü film, %6,89’u TV, %6,89’u çevre, %3,44’ü basılı yayın ve %3,44’ü radyo olarak tespit edilmiştir. Bu durum her iki ders kitabındaki araştırma yönergelerinde de yüksek oranda İnternetin kaynak olarak yer aldığını göstermektedir. Yönergede kullanılma açısından bakıldığında ise büyüklerin de diğer kaynaklara göre daha fazla yer aldığı görülmektedir. Ayrıca film, TV, çevre, basılı yayın, radyo kaynakları da yönergelerde yer almaktadır.

Her iki ders kitabındaki yönergeler analiz edildiğinde, araştırma süreçlerinde kullanılan dil becerileri arasından okuma becerisinin ön plana çıktığı görülmektedir. Araştırma yönergelerinin bağlantılı oldukları sunum etkinlikleri değerlendirildiğinde, her iki ders kitabında da konuşma becerisine, yazma becerisine göre daha fazla yer verildiği tespit edilmiştir.

Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmanın sonuçlarına göre Türkçe ders kitaplarındaki araştırma yönergelerinde kaynak olarak en fazla belirtilen alan İnternet olmuştur. Bu durumun oluşmasında İnternetin bilgiye erişimde hızlık, çeşitlilik, ulaşım kolaylığı gibi özelliklerinin olmasının etkisinin olduğu düşünülmektedir. Ancak İnternet aracılığıyla bilgiye erişimde güvenilirlik önemli konumda bulunmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda “İnternette güvenilir bir bilgi arıyorsanız “gov,edu” uzantılı internet sitelerini kullanmalısınız. Örneğin: www.atam.gov.tr” (Eselioğlu, Set, Yücel, 2019: 58), “İnternette güvenilir bilgi arıyorsanız “gov,edu” uzantılı internet sitelerini kullanmalısınız. Örneğin: www.tubitak.gov.tr” (Eselioğlu, Set, Yücel, 2019: 101) gibi uyarılarla öğrencilerin güvenli bilgiye ulaşmada hangi kaynaklardan faydalanabilecekleri yönünde uyarılarda bulunduğu görülmektedir. Benzer biçimde 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda da güvenilir bilgi kaynağı konusuna çeşitli atıflar yapılmıştır (Demirel, 2019: 137). İncelenen ders kitaplarındaki bu bilgilerin Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan T.8.3.31. nolu “Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.” kazanımı ile uyumlu olduğu görülmektedir (MEB, 2019: 49). Nitekim bu kazanımın b maddesinde yer alan açıklaması “b) Bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak “edu” ve “gov” uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.” şeklindedir (MEB, 2019: 49). İncelenen ders kitaplarındaki araştırma yönergelerinde bulunan kaynaklarda, bu kazanım açıklaması ile uyumlu olarak edu, gov uzantılı İnternet adreslerine yer verildiği görülmüştür.

Araştırma yönergelerinde kaynak olarak kütüphanelere atıfta bulunulmadığı görülmüştür. Kütüphanelerin öğrenciler tarafından etkin kullanılmasının önemine dair araştırmalar bulunmaktadır. Cox ve Jantti'nin (2012: 8) araştırmalarına göre kütüphane kaynaklarına erişim sağlama, öğrencilerin performansının olumlu yönde gelişmesine katkı sağlamaktadır. Ancak burada kullanılan yöntemler de önemlidir. Çünkü O'Hara, Smith, Newman, Sellen (1998: 240) kütüphanelerde sadece bilgiye erişimden ziyade bu erişimde kullanılan yöntemlerin de önemli olduğuna dikkat çekerler. Bilgiye erişimde kütüphane, İnternet gibi kaynaklar amaçlı, doğrudan ve anlık (istenildiği her an) bilgiye ulaşma imkânı sağlamaktadır. Geleneksel bilgiye erişim kaynağı olan kütüphanelerin öğrenciler tarafından verimli bir biçimde kullanılabilmesi için modern bilgi kaynağı İnternet ile etkileşimin kurulması gerekliliği araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır. Bu konudaki araştırmalarında Kurulgan ve Argan (2007: 302) üniversite öğrencilerinin İnternet alışkanlıklarına yönelik araştırma sonuçlarına dayanarak kütüphanecilik ile İnternet arasında bağ kurar. Kurulgan ve Argan (2007: 302) kütüphane alanında uzmanların web sitelerini araştırma konuları yönünden sınıflandırmalarının faydalı olacağını belirtmektedir. Bu duruma ek olarak kütüphanelerin ilgi çekici sosyal bir kurum özelliğini devam ettirebilmesi için çeşitli düzenlemelerin yapılması gerekliliği araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır. Bu konuda Smith (2002: 36) akademik kurslarla kütüphane imkanlarının entegre edilmesi konusunda çalışılması gerektiğini belirtir. Bu düzenlemelerde teknolojik gelişmelerin de göz önünde bulundurulması önemlidir. Bu doğrultuda öğrencilerin araştırma becerilerine katkı sağlaması açısından, ders kitaplarında bulunan "Gelecek Derse Hazırlık" bölümlerinde öğrencileri kütüphanelerde araştırma yapmaya motive edecek yönergelere yer verilmesi önerilmektedir.

Araştırmada bilgiye erişimde büyüklerden yardım alma konusuna 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer verildiği görülmüştür. Bu durum bilgisine ve tecrübesine güvenilen kişilerden yardım alma konusuna öğrencilerin motive edildiğini göstermektedir. Bu doğrultuda yine güvenli bilgi konusunun ön plana çıktığı söylenebilir.

Araştırma sırasında kullanılan anlama becerileri konusunda okuma becerisine daha fazla yer verildiği görülmektedir. Bu durum okuduğunu anlama, eleştirel okuma gibi kavramları ön plana çıkarmaktadır. Nitekim bu konuya Türkçe Dersi Öğretim Programında da değinilir ve okuma sırasında eleştirel bir bakış açısının olması gerekliliği üzerinde durulur (MEB, 2018: 8). Erdağı Toksun (2018: 79) eleştirel okumanın, öğrencilerin okunan metinler üzerinde düşünme becerilerini geliştireceğini belirtir. Aktaş ve Gündüz (2017: 63-65) öğrencilerin eleştirel okuma becerilerinin geliştirilmesinde okuma sabrı ve ana düşünceyi bulma gibi kavramlara dikkat çeker. Aktaş ve Gündüz (2017: 63-65) bu becerilerin, eleştirel okuma süreçlerinde etkili olduğunu belirtir. Elbette araştırma süreçlerinden verim alınabilmesi için öğrencilerin okuduğunu anlama konusunda yetkin olmaları gerekir. Nitekim okuduğunu anlama yalnızca araştırma süreçlerini değil, eğitim öğretim süreçlerinin genelini etkileyebilmektedir. Bu konuyla bağlantılı olarak Topuzkanamış ve Maltepe (2010: 655), öğretmen adaylarının okuduğunu anlama becerilerini inceledikleri araştırmalarında kız öğrencilerin ve puan ortalaması yüksek öğrencilerin, okuduğunu anlama yönünden daha başarılı olduklarını tespit etmiştir.

Yapılan bu araştırmanın sonuçlarına göre araştırma sırasında elde edilen verilerin sunumunda genelde konuşma becerisine yönelik etkinliklere yer verildiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin araştırma sonuçlarını yazılı biçimde de ifade edebilecekleri etkinliklerin sayısının artırılmasının, onların yazma alanı becerilerinin gelişmesine olumlu yönde etkisinin olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Aktaş, Ş. & Gündüz, O. (2017). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Akçağ Yayınları.

Arslan, Y., Çelik, Z. & Çelik, E. (2009). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 113-124.

- Aslan, C. (2010). Türkçe eğitimi programlarında lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin akademik öz yeterliklerine ilişkin görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(19), 87-115.
- Aşkar, P. & Mazman, S.G. (2013). Çevrimiçi bilgi arama stratejileri envanteri'nin Türkçeye uyarlama çalışması. *Education and Science*, 38 (168), 167-182.
- Balcı, Ş. & Gülnar, B. (2009). Üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı ve internet bağımlılarının profili. *Selçuk İletişim*, 6(1), 5-22.
- Bökeoğlu, O. Ç.& Yılmaz, K. (2005). Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünmeye yönelik tutumları ile araştırma kaygıları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 41, 47-67.
- Büyüköztürk, Ş. (1997). Araştırmaya yönelik kaygı ölçeğinin geliştirilmesi. *Eğitim Yönetimi*, 3(4), 453-464.
- Cox, B. & Jantti, M. (2012). Discovering the impact of library use and student performance, *Educause Review*, July 18, 1-9.
- Demirel, T. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6. sınıf ders kitabı*. Ekoyay Yayıncılık.
- Diker Coşkun, Y.& Demirel, M. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri. *H. U. Journal of Education*, 42, 108-120.
- Dursun, F. (2004). Üniversite öğrencilerinin interneti kullanma amaçları. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Erdağı Toksun, S. (2018). Okuma tür, yöntem ve teknikleri, (Ed) Alyılmaz, S. & Ürün Karahan B. *Okuma eğitimi içinde* 75-104. Anı Yayınları.
- Eselioğlu, H., Set, S. & Yücel, A. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8. sınıf ders kitabı*. MEB Yayınları.
- Fidan, M. (2019). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde internetin kullanılabilirliği üzerine bir araştırma. *Turkish Studies-Educational Sciences*, 14(3), 565-578. <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.22583>
- Kuh, G. D., Gonyea, R. M. (2003). The role of the academic library in promoting student engagement in learning. *College & Research Libraries*, 64(4), 256-282.
- Kurulgan, M. & Argan, M. (2007). Anadolu Üniversitesi öğrencilerinin internet üzerinden bilgi arama davranışları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 291-304.
- Maybee, C. (2006). Undergraduate perceptions of information use: the basis for creating user-centered student information literacy instruction. *The Journal of Academic Librarianship*, 32(1), 79-85.
- MEB. (2018). Türkçe dersi öğretim programı. MEB Yayınları.
- MEB. (2019). z-kütüphane. <http://z-kutuphane.meb.gov.tr/Home/Hakkimizda>. (Erişim Tarihi: 22.07.2020)
- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı*. MEB Yayınları.
- Meydan, A. (2010). Öğrenmeyi öğrenme stratejilerinin öğrencilerin dördüncü sınıf “yaşadığımız yer” ünitesini öğrenmelerine ve kalıcılığa etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 149-157.

-
- Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği. (2012, 9 12). Resmi Gazete (Sayı: 28409). Erişim adresi: <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1605.pdf>
- O'Hara, K., Smith, F., Newman, W., Sellen, A. (1998). Student readers' use of library documents: implications for library technologies. Proceedings of CHI '98, Human Factors in Computing Systems, 18-23 April 1998, Los Angeles, California, U. S. A., 233-240.
- Öztürk, M. & Akgün, Ö. E. (2012). Üniversite öğrencilerinin sosyal paylaşım sitelerini kullanma amaçları ve bu sitelerin eğitimlerinde kullanılması ile ilgili görüşleri. *Sakarya University Journal of Education*, 2(3), 49-67.
- Öztürk, H. & Tağa, T. (2018). Ortaokul öğrencilerinin bir yıllık z-kütüphane deneyimleri: bir durum çalışması. *Türk Kütüphaneciliği*, 32 (1), 7-18. <http://dx.doi.org/10.24146/tkd.2018.27>
- Saracaoğlu, A.S. (2008). Lisansüstü öğrencilerin akademik güdülenme düzeyleri, araştırma kaygıları ve tutumları ile araştırma yeterlikleri arasındaki ilişki. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 179-208.
- Smith K. R. (2002). New roles and responsibilities for the university library, *Journal of Library Administration*, 35(4), 29-36.
- Şenses, F. (2007). The Turkish higher education system in light of international developments: main trends, issues, contradictions and recommendations. *ERC Working Papers in Economics*, 7(5), 1-31.
- Topuzkanamış, E. & Maltepe, S. (2010). Öğretmen adaylarının okuduğunu anlama ve okuma stratejilerini kullanma düzeyleri. *TÜBAR*, XXVII, 655-677.
- Yalınkılıç, K. (2018). Bir öğretim aracı olarak ders kitabı. (Ed.) Ülper, H. *Türkçe ders kitabı çözümlenmeleri* içinde 3-22. Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.